

Кравець А.Ю.

*кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політології
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара*

БІОПОЛІТИКА ЯК НОВИЙ НАПРЯМ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В МЕЖАХ СУЧАСНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

Внаслідок динамічного розвитку політичної науки, в ракурсі уваги науковців з'являється все більше і більше нових дисциплін. Так, з другою половиною XX століття увага деяких закордонних і вітчизняних вчених прикута до біополітики. Адже цей період характеризується, зокрема, тенденцією до переорієнтації наукових досліджень з вивчення владних інститутів до аналізу поведінки «політичних акторів».

Класиками біополітики вважаються: Л. Колдуелл, А. Соміт, Т. Торнсон, Х. Флор, А. Влавіанос-Арванітіс, А. Олєскін та інші. Ми б додали до цього переліку ще й М. Фуко, адже він є автором праці «Народження біополітики». Кожен з науковців репрезентує своє бачення біополітики. Так, Т. Торсон визначає її як «застосування підходів, теорій і методів біологічних наук в політології» [1]. Сучасна дослідниця, голова Міжнародної Біополітичної Асоціації А. Влавіанос-Арванітіс вважає її політикою зі збереження біосу [2]. М.Фуко називав її «новою технологією влади, що існує на іншому рівні, в іншому масштабі та дає можливість використання різноманітних інструментів [3]. Біополітика, за словами А. Олєскіна являє собою свого роду «кентавра» з біологічним тулубом і політичною головою. В широкому сенсі він трактує її як сукупність біологічних знань, що можуть бути застосовані у політичній сфері [1]. Таким чином, можна констатувати, що біополітичне знання носить розрізнений характер і потребує систематизації, уточнення і подальшого поглиблення.

Як зазначають А. Соміт А. та А. Петерсон «біополітика, в цілому, не надто вдалий термін для об'єднання всіх дослідників, хто використовує біологічні концепції з нео-дарвініською еволюційною теорією у центрі, та користуються біологічними методами для вивчення, пояснення та прогнозування політичної реальності. На їх погляд, натяк на вплив біології на людську політику така ж стара як і давньогрецькі філософи. Метафора Платона про часточки золота, срібла та бронзи, викладені в його праці

«Держава», є предтечею більш пізніх робіт, присвячених генетичному базису людської поведінки [4, с. 3].

У центрі біополітики знаходиться еволюційна теорія, це її інтелектуальна серцевина. Дослідження в цій області починаються з припущення, що поведінка людини, в тому числі політична, є продуктом еволюційного процесу. Таким чином, щоб зрозуміти ключові елементи людської політики ми повинні зрозуміти її еволюцію.

Так сучасні західні біополітики досліджують вплив «підсумкової пристосованості» (родового генетичного коду) на політичну поведінку людини. В даному випадку одним з центральних питань, що відрізняє біополітиків від політологів, є акцент на необхідності зрозуміти еволюційні витоки поведінки, зокрема, схильності які *Homo Sapiens* передав своїм нащадкам і які суттєво впливають на політичне життя [4, с. 6].

Під впливом етології і сучасної еволюційної теорії у біополітиці формується розуміння необхідності дослідження ролі природних чинників і виховання у формуванні соціальної та політичної поведінки.

Інша група дослідників-біополітиків, зокрема Б. Тулберг, прагне вивчити вплив етичних і моральних цінностей на процес прийняття політичних рішень. Деякі біополітики пішли ще далі й застосували знання та інструментарій нейробіології (науки про мозок) для вивчення політики. Р. Бланк узагальнює знання стосовно ролі окремих функцій мозку у політичній поведінці. Представники цього напрямку, в буквальному сенсі, сканували за допомогою МРТ мозок політиків для виявлення специфічних особливостей, що впливають на політичну поведінку суб'єктів політичного процесу [4, с. 6].

На думку А. Влавіанос Арванітіс, біополітика представляє собою міждисциплінарний проект метою якого є використання доцільної економічної політики для захисту біорізноманіття. Вона покликана стати загальною основою для розуміння загроз збереженню біорізноманіття і викликів, що стоять перед політикою. Сьогодні, за її словами, проект «біополітика» охоплює 15 науково-дослідницьких партнерів на міжнародному рівні [2, с. 2].

Важливо підкреслити, що у західній науковій традиції існує чітке розмежування термінів «*biopolis*» та «*biopolitics*». Напряму, який має на меті політичну практику визначається першим терміном, тоді як теоретичне вивчення різних аспектів біополітичної проблематики більш тяжіє до другого терміну.

Виходячи з вищезазначеного біополітика – це міждисциплінарна галузь знання, яка поєднує безліч напрямів досліджень. Якщо ми використовуємо біополітичні дослідження для аналізу сучасної політичної реальності, нас цікавлять наступні аспекти: витоки та еволюція політичної поведінки людини, психофізіологічні аспекти такої поведінки, роль виховання і соціальних норм у трансформації соціальної (а пізніше і політичної) поведінки, вплив політичної поведінки на політичний процес тощо. Таким чином, біополітику можна визначити як суміжну дисципліну, що досліджує «людину політичну» як біологічний вид з акцентом на психофізіологічних механізмах політичної поведінки та їх впливом на політичний процес.

Література

1. Олескин А. Биополитика. Политический потенциал современной биологии [Текст] / А. Олескин – // М.: Научный мир, 2007. – 459 с.
2. Vlavianos Arvanitis A. Biopolicy – Building a green society [Text] / A. Vlavianos Arvanitis // Cadmus, 2011. – [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.cadmusjournal.org/node/73>»
3. Фуко М. Рождение биополитики. Курс лекций, прочитанных в Коллеж де Франс в 1978–1979 учебном году [Текст] / М. Фуко. – [пер. с франц. А. В. Дьякова] – СПб: «Наука» РАН, 2010. – 227 с.
4. Peterson A., Somit A. Biology and politics: The cutting edge [Text] / A. Peterson, A. Somit. – UK: Emerald Group Publishing, 2011 – 231 p.